

2025. október 17. péntek – 5786. tisri 25.

www.frankel.hu

péntek 18:30 | gy. gy. 17:34 | szombat 10:00 | havdala 18.36

83/10

BERESIT

(I. Mózes 1.1. – 6.8.)

בְּרֵאשִׁית

Megünnepeztük Szimchát Tórát (שמחת תורה), így el is kezdjük előlről olvasni a Tórát. Mózes első könyve tizenkét hetiszakaszból és 50 fejezetből áll. A könyv és egyben az első fejezet címe: Bőresít (בְּרֵאשִׁית), melynek jelentése: kezdetben. Három kérdés merül fel a hetiszakasz és a Tóra első szidrája kapcsán. Az első: miért bét-tel (ב) kezdődik a Tóra, miért nem az első betűvel a héber ABC-ből, azaz aleffel (א)? A sok magyarázat közül az egyik: bével kezdődő szó báruch, azaz áldás, á-val kezdődő szó: árur, azaz átok. Aki a Tórát tanulmányozza és a parancsolatait betartja, annak áldásban legyen része. Második kérdés: Ezra ante kb. 470-ben törvénykönyvvé nyilvánította a Tórát, akkor miért nem a második könyv közepén kezdődik a parancsolatok felsorolásával? A válasz: a világ teremtésének ősapáink és ősanyáink cselekedeteinek története bizonyítja, hogy az Ő.való Izrael gyermekeinek ígérte a földet, amelyből sok részt meg is vásároltak az őslakóktól, tehát a zsidók jogát a szent földhöz vitatni senkinek nincs joga. Másrészt a Tóra tartalmazza a 613 parancsolatot, a parancsolatok születésének története nyomán jobban megértjük annak okát. Például: ne ölj! Az első szakaszban tanúi vagyunk az első gyilkosságnak, amikor Káin lesújtja Ábelt. Testvérgyilkosság. Lényegében minden gyilkosság abszurd, valahol testvérgyilkosság, ha elfogadjuk, hogy mindnyájan Ádámtól, Évától származunk. Az első hetiszakasz tíz nemzedék sorsát meséli el nekünk. Az első emberpár bűnbeesésének következménye a halál. Az ember életre született, hogy el kell mennünk, az Ádám és Éva rossz választásának, engedetlenségének az oka. Előttük, a bűnbeesés előtt együtt legelt a farkas és a bárány. Harmadik kérdés: az égitestek teremtése előtt hangzik el a felszólítás: legyen világosság! A válasz: a Tóra fénye számunkra a világosság. Ezért kell tanulmányozni, olvasni és betartani. Kultúrtörténeti szempontból a következő anyagokkal találkozhatunk: ónix kő, bedellium, vasrész. Hangszerek közül említik a hárfát és a fuvalót. Látták az Ő.való, amit alkotott, az jó, a feladatunk, hogy alkotását ne tegyük tönkre. Idézet a kommentárból: „az ember, aki Ő képére alkotott, köteles megszentelni hétköznapi munkáját, a szombati nyugalom áldásával.”

A teremtés elvégeztetett. A hatodik napon életre kelt az első ember – Ádám – is, mint a teremtés koronája. Ő azonban elégedetlen, magányos, hisz ő az egyetlen élőlény, akinek nincs párja. Az élővilág legkisebbje is szaporodik, csak ő társtalan. A Teremtő is tudja ezt, hiszen a Teremtés „forgatókönyvében” eredetileg is emberpár szerepelt. Így aztán Ádámról mély álom borul, s az oldalbordából máris asszony születik. A Midrás, ezen esemény kapcsán, meglepő részleteket hoz tudomásunkra. E szerint, amikor Éva „megszületett” – „csont Ádám csontjából és hús Ádám csontjából” – csupa vér és nyálka volt, s leendő párja, mikor rápillantott, undorral fordult el tőle. A Teremtő látván, hogy ez a „műve” nem nyerte el a teremtés koronájának tetszését, újabb kísérletet tett, de most már oly módon, hogy a Nő kimosdatva, teljes szépségében kerüljön Ádám szeme elé. Meg is lett az eredménye, mert Ádám amint meglátta élete leendő párját, azon nyomban megölelte és megcsókolta. A Midrás másutt még hozzáteszi, hogy az első félresikerült „példány” visszatért poraiba, vagyis megszűnt létezni, de nem mielőtt kalamajkát okozott volna. Az első hármas iker A figyelmes olvasó a Teremtés történetében egyrészt felfedezheti a benne rejlő mély logikát, ám ugyanakkor több dologgal érthetetlenül áll szembe. Az világos, hogy Ádámot és Évát Isten sajátkezűleg teremtette, Ádámot a föld porából, Évát pedig az első ember testéből. Ezt követően gyors egymásutánban megszületett két fiúk, Káin és Ábel. Igen ám, de ők kivel házasodtak össze? Honnan vettek maguknak feleséget? A rejtély megoldását ismét csak a Midrásban találhatjuk meg. E szerint mindkét fiúnak voltak ikerpárjai, Káinnak egy, Ábelnek pedig két lánytestvére. Ezekkel házasodtak össze, s így szaporodott el az emberiség. Az egyik midrási forrás azt is elárulja, hogy Káin apja tulajdonképpen nem Ádám volt, hanem egy kígyó, az a bizonyos kígyó, mely Évát bűnbe vitte. Ebből vezeti le a Midrás, hogy Káin „kígyófajzat” volt, tőle származtak a gonosztevők, s az első emberpár harmadik fia, Sét, volt valójában az, akinek leszármazottai népesítették be a földet. Ábelnek nem voltak utódai, mivel őt testvére megölte, mielőtt gyermekeket nemzett volna. Ugyancsak a Midrás szerint, Ábel erősebb volt Káinnál, és nyílt harcban nem lett volna képes Ábelt megölni, ezért folyamodott végül cselhez. Barátságot, testvéri szeretetet színlelt, elnyerte bizalmát, majd egy óvatlan pillanatban végzett vele. A psizchai rebbe szokta volt mondani: – Mi volt Káin válasza Isten azon kérdésére: hol van Ábel, a testvéred? Káin pedig azt felelte: nem tudom, hát testvérem őrzője vagyok én? Mi van e párbeszéd mögött? Hát az Isten nem tudta, hol van Ábel? És Káin nem tudta, hogy Isten mindent tud és lát? Az isteni kérdés Káin felelősségét emeli ki. Az embernek szabad választási lehetősége van – mondta Isten Káinnak – és ezért, ha megölted, magad vagy felelős a tettedért. Káin ugyanis abban a tévhitben élt, hogy, ha neki módjában állt megölni testvérét, akkor azt az égben rendelték el, mert ha nem így lett volna, nem tehetett volna meg. Ennélfogva – gondolta Káin – ő nem felelős a következményekért, ő csak az égi „elrendelést” (illetve „megrendelést”) teljesítette. Ez magyarázza meg válaszát is „hát testvérem őrzője vagyok én?” Te, az Örökkévaló, aki teremtette a világot, te vagy az „őrzője” minden élőlénynek, hiszen „az ember még a kisujját sem mozdítja meg a földön, amíg azt el nem rendelik az égben”.

Ennélfogva te vagy a felelős testvérem haláláért, te rendelted el, én csak kiviteleztem... Káin azonban nagy tévedésben volt – mondja a psizhai rebbe – mert az embernek szabad akarata van, és felelős tetteiért. Semmiféle felső elrendelés nem akadályozhatja meg őt abban, hogy szabad akaratából cselekedjék... És Ádám nevet adott a feleségének és elnevezte őt Évának, héberül: Chává mert ő volt minden élőlény anyja”. Ez egyenes folytatása annak, ami az Írásban szerepel. Miután Isten megteremtette és elhelyezte az Éden kertjében, Ádám nevet adott minden teremtménynek. A kérdés az, hogy miért nem adott nevet Ádám mindjárt a feleségének is, és miért csak a bűnbeesés után? A vilnai gáon, reb Eljáhu tette fel ezt a kérdést és válaszolt is rá: A Talmud szerint a nőnek két feladata van: gyerekeket nevelni és „megmenteni férjét a vétkezéstől”. Mivel kiderült, hogy az első asszony nemcsak, hogy nem mentette meg a férjét a vétkezéstől, hanem ő volt az, aki bűnbe vitte, így egyetlen feladata maradt, a gyerekeivel foglalkozni, felnevelni. Ezért nevezte őt Ádám Évának, mert ő volt minden élőlény anyja, vagyis feladata a jövő nemzedék nevelése. A gyermekgyógyász katona „Kezdetben teremtette Isten az eget és a földet”. „Kezdetben”, vagyis mindjárt az elején, a kezdet kezdetén. A zsidó embernek tudnia kell, hogy Isten teremtette az eget és a földet, az egész mindenséget és létezik egy Felső Hatalom, amely a világot irányítja Lévi Jichák, a híres berdicsevi rebbe, találkozott egyszer rabbi Schnéor Zálmánnal, a Hábád megalapítójával, és kiöntötte előtte a szívét. Képzeld – mondta – bármennyire is igyekszem, nem tudtam még eljutni oda, hogy teljesen önzetlenül, minden egyéni érdek nélkül, szolgáljam Istent. Reb Schneor Zálmán igyekezett vigasztalni kollegáját, mondván: ne aggódj emiatt. Maga a jó Isten is ugyancsak önös érdekből teszi, amit tesz, ahogy a Bölcsseink mondják: „Minden, amit az Örökkévaló e világon teremtett, azt a saját dicsőségére teremtette.”. Így hát jó társaságban vagy, nyugodj meg.

Az Örökkévaló szavakkal teremtette meg a fényt, amely kiemelte a káoszból a teremtést, lehetővé tette a világot berendező elválasztásokat. Evan Moffic rabbi szerint az emberi beszédben is megmaradt valamilyen teremtő erő. A világosságot a szavaival alkotta meg a Teremtő, a Teremtés egész folyamatában használta a teremtő szót a Tóra beszámolója szerint. A beszéde révén teremtette az embert is, saját képére és hasonlatosságára. Sokan gondolkodtak azon a zsidó hagyomány történetében, mi az, ami az Örökkévalóhoz teszi hasonlatossá az embert. Volt, aki a felfogóképességét, az intellektusát tartotta annak, volt, aki szabad akaratát, Evan Moffic rabbi szerint talán a beszéd képességéről lehet szó. Mindannyiunknak számos személyes tapasztalata van a szavak erejéről, arról, milyen megvilágítóak, sorsfordítóak, vigasztalóak, vagy éppen fájdalmasak lehetnek. Számos éles, boldog vagy rémes emlékképünk kapcsolódik nekünk vagy általunk mondott szavakhoz. Ahogy az Örökkévaló megteremtette a fizikai világot a beszéde révén, úgy teremtjük mi meg saját szociális-társadalmi világunkat hasonlóképpen, szintén beszéddel. A legegyszerűbb példa a házasságkötése, a házasság jogi és érzelmi közösségét az „igen” hozza létre, illetve erősíti meg, ahogy számos más olyan eset is van, amelyben egy-egy szó vagy mondat kimodása teremt meg, hoz létre valamit – Moffic rabbi idézi is az ilyen jelenségeket leíró nyelvfilozófust, John Austint. Ennél azonban sokkal többről van szó. A szavaink, folytonos beszélgetésünk, érintkezésünk teremti meg, tartja egyben és alakítja folyamatosan szerepkapcsolatainkat és személyes viszonyainkat, működteti az ember „második természetévé vált” társadalmi teret. Ahogy a természeti világot a fény, úgy a társadalmi valóságot a szavaink világítják be és formálják. A szó Teremtő ereje – illetve a nonverbális kommunikációs eszközöké – lehetővé teszi, hogy valamit átvegyünk Isten munkájából és mi magunk is alakítsuk. Ha mindez igaz, akkor például jelnyelvet tanítani siketeknek nem más, mint megnyitni előttük a teremtés eddig számukra nem hozzáférhető dimenzióit. Teremteni számukra. Az Örökkévaló munkájának folytatása, ahogy az is, amikor a csecsemőket a környezetük beszélni tanítja. Ahogyan bármelyik megszólalásunk hozzátehet a teremtéshez, alakíthat rajta. A beszéd révén az Örökkévaló alkotótársaivá válhatunk, ez istenképmásításunk egyik aspektusa rabbi Evan Moffic szerint.

Darvas István, A megszokott fordítás szerint a Tóra első versének fordítása: „Kezdetben teremtette Isten az eget és a földet”. A talmudi legenda szerint Ptolemaiosz uralkodó „kérésére” nekiült hetvenkét bölcsünk, hetvenkét külön szobában elhelyezve (cellába zárva), hogy elkészítsék a Tóra görög fordítását. Isten segítségével ugyanúgy fordították, ráadásul pontosan egyforma helyeken változtattak a szöveg eredetijén. A fenti versben csak a szórendet módosították, így: „Isten teremtette kezdetben”. Így kerülték el, hogy bárki azt gondolhassa: egy berésit nevű entitás teremtette Istent. Az első szó és az egész vers jelentőségéről sokat írtak minden korszak zsidó bölcsei. A Vilna Gáon szerint az első mondat magába rejti mind a 613 parancsolatot. Például, miként található meg az elsőszülött kiváltásának micvája? „az elsőszülött fiút harminc nap után váltsd ki”. Az első betűk összeolvasásával a berésit szót kapjuk. Szforno úgy vélte, hogy a Teremtő először a kezdetet, vagyis az időt teremtette. A Talmud rögzíti Hillél és Sámáj vitáját. Sámáj a fenti vers alapján úgy vélte, hogy Isten az eget teremtette előbb, míg Hillél szerint a föld volt az első, mert írva van: „amely napon alkotta az Örökkévaló Isten a földet és az eget”. Hillél iskolájának bölcsei mondták: „Szerintetek előbb építjük meg a tetőt, mint a házat?!” Ámosz prófétár hivatkozta: „aki megépítette az égben emeleit, és boltozatát a földre alapította”. Sámáj iskolája így válaszolt: „véleményetek szerint előbb készítjük el a zsámolyt, mint a trónt? Hiszen írva van: „Az ég az én trónom és a föld lábaim zsámolya”. A bölcsök igazságot tettek: egyszerre teremtetett mindkettő, miként Jesája prófétánál olvashatjuk: „Ugyancsak kezem alapította a földet és jobbom mérte ki az eget, megszólítom őket, előállnak egyetemben”. Mi a lényege e vitának? Sámáj vallásértelmezése szerint az Isten felé végzett szolgálat előbbre való, míg Hillél szerint az emberekért végzett micváknak van elsőbbsége. A Messiás eljöveteleig biztosan Hillélt kell követnünk, Isten és az emberek kedvéért.

HÍREK A VILÁGBÓL

Izrael szerint a Hamász által átadott egyik holttest nem egy túsze volt. https://bzsh.hu/2025/10/16/izrael-szerint-a-hamasz-altal-atadott-egyik-holttest-nem-egy-tusze-volt/
A háborúnak vége. Izrael katonai fronton totális győzelmet aratott. A Nyugat pedig teljes vereséget, bár más fronton. https://www.szombat.org/politika/a-haborunak-vege
Megemlékezés az október 7-i terrortámadás áldozatairól a Scheiber Sándor Gimnáziumban. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/megemlekezesek/megemlekezés-az-október-7-i-terrortamadas-aldozatairól-a-scheiber-sándor-gimnáziumban
Josef Mengele eltűnése a Telex Filmklub műsorán. https://kibic.hu/2025/10/13/josef-mengele-eltunese-a-telex-filmklub-musoran/
Az izraeli média szerint az 56 éves Yelena Giler, Szlava Giler édesanyja, akit 2023. október 7-én gyilkoltak meg a Nova zenei fesztiválon, csütörtökön öngyilkos lett, két nappal a mészárlás második évfordulója után. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/ismet-ongyilkos lett-egy-izraeli-aldozat-hozzatartozoja
1 éve likvidálták Jechije Szinwart, 39 éve esett fogságba Ron Arad. https://ujkelet.live/2025/10/16/1-eve-likvidaltak-jechije-szinwart-39-eve-esett-fogsagba-ron-arad/
Trump a Kneszetben: "Izrael és a Közel-Kelet aranykora kezdődik" https://izraelinfo.com/2025/10/14/trump-a-kneszetben-izrael-es-a-kozel-kelet-aranykora-kezdodik/
Október 7.: két éve támadta meg a Hamász Izraelt. https://168.hu/kulfold/oktober-7-hamasz-izrael-terrortamadas-evfordulo-291208
Edith Bruck a szabadon engedett túszonek: „Ne tápláljatok gyűlöletet, mert mérge az, ami felemészt”. https://www.magyarKurir.hu/hirek/edith-bruck-szabadon-engedett-tuszonek-ne-taplaljatok-gyuloletet-mert-mereg-az-ami-felemeszt
Lefegyverzés, újjáépítés és az egész világ figyelme – minden következő lépés rettentő nehéz lesz Gázában. https://telex.hu/kulfold/2025/10/15/gazai-ovezet-beke-hamasz-izrael-palesztin-trump-kerdesek
„A tárgyalásokon mindkét oldalon felül kell írni a borzalmas emlékeket” – az eufória után nehéz időszak jön az izraeli–palesztin megbékélésben. https://24.hu/kulfold/2025/10/15/donald-trump-izrael-hamasz-haboru-gazai-beketerv-tuzszunet-egyiptom-csucstalalkozo-gaza-palesztina/
Óriási a felháborodás: átverte Izraelt a Hamász. https://www.atv.hu/kulfold/20251015/atverte-izraelt-hamasz/
Izrael állami megemlékezést tartott a 2023. október 7-i Hamász-terrortámadás évfordulója alkalmából. https://hu.euronews.com/2025/10/16/izrael-allami-megemlekezes-tartott-a-2023-október-7-i-hamasz-tamadas-evforduloja-alkalmab
Fényes Adolf-emlékkiállítás nyílt a Magyar Nemzeti Galériában. https://bzsh.hu/2025/10/15/fenyas-adolf-emlekkiallitas-nyilt-a-magyar-nemzeti-galeriaban/
Hidak Izrael és a magyar zsidóság között – négy új ShinShin érkezett Budapestre. https://mazsihisz.hu/kozossegeink/hidak-izrael-es-a-magyar-zsidóság-kozt-negy-uj-shinshin-erkezett-budapestre
A zsidó civilekkel is egyeztet Bóka János az antiszemitizmus elleni akcióterv kidolgozása kapcsán. https://kibic.hu/2025/10/10/a-zsido-civilekkel-is-egyeztet-boka-janos-az-antiszemitizmus-elleni-akcioterv-kidolgozasa-kapcsan/
Hétfőn kiszabadult a Hamász fogságából az összes életben maradt izraeli túsze, köztük a magyar állampolgárságú Omri Miran is. A húsz túsze azóta mind visszatért Izraelbe, ahol – a Times of Israel beszámolója szerint – elmesélték, milyen megpróbáltatásokat éltek át a kétéves fogság alatt. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/kinzas-cheztetes-es-elszigeteltseg-a-gazabol-hazatero-izraeli-tusok-beszamoloj
A hűti vezérkari főnök halott, halálbüntetés a terroristákra és vádemelés. https://ujkelet.live/2025/10/16/a-huti-vezerkari-fonok-halott-halalbuntetes-a-terroristakra-es-vademeles/
A Hamász visszaadta Inbar Heyman és Muhamad al-Atrash holttestét. https://izraelinfo.com/2025/10/16/a-hamasz-visszaadta-inbar-haiman-es-muhamad-al-atrash-holttestet/
Rendőrök és palesztinpárti tüntetők csaptak össze az olasz-izraeli labdarúgó vb-selejtező előtt. https://hu.euronews.com/my-europe/2025/10/15/rendorok-es-palesztinparti-tuntetok-csaptak-ossze-az-olasz-izraeli-labdarugo-vb-selejtezo-
Benjamin Netanjahu Izrael újabb hadi céljairól beszélt. https://infostart.hu/kulfold/2025/10/16/benjamin-netanjahu-izrael-ujabb-hadi-celjairol-beszelt
Túl a tankönyvön – Hogyan érinti meg a diákokat a holokauszt története? https://maszol.ro/belfold/Tul-a-tankonyvon-Hogyan-erinti-meg-a-diakokat-a-holokauszt-tortenete
Két év után hazatérő túszonek, elengedett palesztin foglyok és Donald Trump nagy napja a Közel-Keleten. https://telex.hu/kulfold/2025/10/13/izrael-gaza-palesztin-hamasz-tusok-donald-trump-benjamin-netanjahu-egyiptom

Lövöldözés volt Gázában, halálos áldozatok is vannak. https://nepszava.hu/3297909_izraeli-hadsereg-gazai-ovezet-lovodozes-hamasz-tuzszunet
Botrány Izraelben: Donald Trump beszédét megzavarták, így reagált az elnök. https://www.atv.hu/kulfold/20251013/izrael-donald-trump-beszed/
Ursula von der Leyen: Európa teljes mértékben támogatja a gázai háborút lezáró béketervet. https://bzsh.hu/2025/10/13/ursula-von-der-leyen-europa-teljes-mertekben-tamogatja-a-gazai-haborut-lezaro-beketervet/
Magyar Irodalmi Zsidó Könyvtár létesült a Léda-házban. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/hirek-lapszemle/magyar-irodalmi-zsido-konyvtar-letesult-a-leda-hazban
A woke anticionizmus a zsidó lét metafizikai tagadásáról szól. https://kibic.hu/2025/10/15/a-woke-anticionizmus-a-zsido-let-metafizikai-tagadasarol-szol/
A Hamász biztonsági aggályokra és a „bűnözés elleni harcra” hivatkozva hajt végre kivégzéseket a Gázai övezetben – írja a Reuters. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/a-hamasz-fegyveresei-visszatertek-gaza-utcaira-es-hajtovadaszatot-inditottak-helyi-ellenfelek-ellen
Folytatódik a harc a megölt túsok átadásáért. https://ujkelet.live/2025/10/16/folytatodik-a-harc-a-megolt-tuszok-atadasaert/
Négy további tús holtteste került Izraelbe – folyik az azonosítás Abu Kabirban. https://izraelinfo.com/2025/10/15/negy-tovabbi-tusz-holtteste-kerult-izraelbe-folyik-az-azonositas-abu-kabirban/
A megállapodásban rögzítetténél kevesebb, 400 teherautó vitt segélyt szerdán a Gázai övezetbe. https://hu.euronews.com/2025/10/15/a-megallapodasban-rogzitettnel-kevesebb-400-teherauto-vitt-segelyt-szerdan-a-gazai-ovezetb
Az összes életben maradt izraeli tús kiszabadult a Hamász fogságából, és megérkezett Izraelbe. https://telex.hu/kulfold/2025/10/13/hamasz-atadja-a-meg-elo-izraeli-tuszokat
Hét izraeli túszt átadott a Hamász a Nemzetközi Vöröskeresztnek. https://www.atv.hu/kulfold/20251013/izraeli-tusz-atadott-hamasz/
Nem túsé volt a Hamász által kiadott holttestek egyike, állítja Izrael. https://hvg.hu/vilag/20251015_hamasz-holttest-tusz-izrael